

Delia Muntean

*Incursiuni
în lumea cărților*

*Cuvânt înainte de
Gheorghe Glodeanu*

Editura MEGA
Cluj-Napoca
2018

Redactor:
Iulia POP

© Delia Muntean, 2018

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MUNTEAN, DELIA

Incursiuni în lumea cărților / Delia Muntean. - Cluj-Napoca : Mega, 2018
ISBN 978-606-543-971-9

821.135.1

EDITURA MEGA | www.edituramega.ro
e-mail: mega@edituramega.ro

Cuprins

Despre fascinanta lume a cărților.....	11
Notă asupra ediției.....	17
Provocări postmoderne (Michel Maffesoli).....	18
De la <i>creativitate</i> la <i>creație</i> – o abordare psihanalitică a travaliului creator.....	23
Cuvânt înaintea oglinzii (Mircea Cărtărescu).....	30
Despre vindecarea de timp (Mircea Cărtărescu).....	43
O ipostază lirică: femeia cool (Mircea Cărtărescu).....	52
Amor în scenografie postmodernă (Mircea Cărtărescu).....	62
Cosmogonie și antropologie în gândirea patristică (Ioan-Gheorghe Rotaru).....	77
Un nou compendiu de istorie a filosofiei (Ioan-Gheorghe Rotaru).....	83
Conotații ale femininului în discursul postmodern	88
Cultură sau fast-food?.....	93
Catilinari, temperatori, cruciși, loaze... (Ioan Derșidan).....	98
Configurații rebreniene (Gheorghe Glodeanu).....	105
Trepte în devenirea autoficțiunii românești (Gheorghe Glodeanu).....	116
Fantasticul în proza românească (Gheorghe Glodeanu).....	122
Pactul cu bătrânețea (Jean Améry).....	128
Fleurs de roccaille (George Achim).....	138
Despre limbajul culorilor (Ioan Botiș).....	144

Lecturi și coduri (Răzvan Voncu).....	150
„Scriu ca să simt că trăiesc” (Nora Iuga).....	155
Semne și frământări (Diana Adamek).....	161
(În)semne ale cărții vechi românești (Teodora Fintînaru).....	167
Numărătoarea inversă (Tatiana Dragomir).....	172
Alchimie (Ioana Nicolae).....	178
Un alt fel de „a umple cu sens durată”: fantasticul voiculescian (Anastasia Dumitru).....	184
Alte cărți, alte zile (Alexandru Ruja).....	190
„Când o să fiu mare o să fiu o carte” (Amos Oz).....	196
„Migdale și stafide, alef și beit” (Amos Oz și Fania Oz-Salzberger).....	207
Realitatea de hârtie, între produs și proces (Corin Braga).....	213
Cărăușii de neant (Matei Vișniec).....	218
„Te iubesc, Nadenka” (Andrei Makine).....	225
Despre avaturile fidelității (Andrei Makine).....	231
Contribuții biobibliografice (Mircea Popa).....	237
Moștenirea lui William Faulkner (Mircea Mihăieș).....	243
Cum poți deveni romancier? (Varianta Umberto Eco).....	248
Un traducător de cursă lungă: Antoaneta Ralian (Radu Paraschivescu).....	253
Călătoresc, deci exist (Olga Tokarczuk).....	259
Ca să poată veni vara, iarna trebuie povestită (Olga Tokarczuk).....	264
Rătăcind, cu Mircea Braga, prin canon.....	270
Grădina de dincolo (Corina Ciocârlie).....	275
Despre postmodernitate (Daniel Corbu).....	280
Coordonate ale literaturii ex-iugoslave (Carmen Dărăbuș).....	285
De neamul amazoanelor (Adriana Babeți).....	291
Fond arhaic și mit personal în poezia lui Ion Șugariu (Nadia Roman).....	296

Câtă ficțiune, atâta viață (Sorin Preda).....	301
Ion Creangă. Clișee, măști, ambiguități (Dan Grădinaru).....	307
„Și oricine va ceti numele meu îl va pomeni” (Dan Grădinaru).....	313
Despre simbolistica nodurilor (Ioan Marchiș).....	322
Metamorfoze și redefiniri ale esteticii românești (Mircea Muthu).....	328
Perspective asupra artei: de la esență la relație (Mircea Muthu).....	334
Despre „lăuntricele zidiri” voiculesciene (Cornel Ungureanu).....	340
Rukinețul (Evgheni Vodolazkin).....	346
Cartea noastră cea de toate zilele (Săluc Horvat).....	352
Et in Cucania ego! (Izabella Bejan-Krizsanovski).....	357
Un anotimp „în nesfârșită scăpătare” (Radu Sergiu Ruba).....	363
Lumina dinăuntru (<i>Antologia scriitorilor nevăzători din România</i> , coord. Radu Sergiu Ruba).....	369
Muncile de peste an ale istoricului literar (Stan V. Cristea).....	375
Noul trend: civilizația fără cultură (Horia-Roman Patapievici).....	381
„Bată-vă norocu', prunci!” (Nicolae Goja).....	387
Vindecarea de margine (Echim Vancea).....	393
Despre demnitatea poeziei (antologie Ștefan Augustin Doinaș; coord. Mircea Braga).....	398
Cum se altoiesc pomii zănatici (Meir Shalev).....	403
Culegătorul de pietre (Nicolae Scheianu).....	409
Petrecând cu Eminescu (Terezia Filip).....	414
Poeme de spus în șoaptă (Gheorghe Pop).....	419
„Preumblare și priveală” în cotidianul românesc premodern (Constanța Vintilă-Ghițulescu).....	423
„Încă un vers și încă-o respirație” (Vasile Morar).....	431

Părinților mei, Florica și Ioan

Despre fascinanta lume a cărților

Delia Muntean a debutat publicistic în 1982 în revista studențească „Nord” a Universității din Baia Mare. După absolvire, a devenit profesoară de limba și literatura română la unul dintre cele mai prestigioase colegii naționale din Baia Mare. În 2009 a obținut titlul de doctor în filologie cu teza intitulată *Coordonate postmoderne în creația lui Mircea Cărtărescu*, o lucrare de referință, în măsură să dezvăluie adevăratele calități ale autoarei și să o impună drept unul din cei mai competenți exegeți ai autorului romanului *Orbitor*. În paralel cu remarcabila activitate profesională (director, inspector școlar, profesor asociat la Facultatea de Litere din Baia Mare), Delia Muntean a desfășurat și o importantă activitate literară. În 2000 a publicat volumul *De la comunicare la cuminecare. Dimensiuni ontice în opera lui Vasile Voiculescu*, un foarte riguros și documentat studiu monografic dedicat autorului *Poemelor cu îngeri*. A urmat ampla investigație intitulată *Provocări ale postmodernității. Pornind de la Mircea Cărtărescu* (2010), versiune tipărită a tezei de doctorat. Lucrarea se impune atât prin maniera exhaustivă prin care definește conceptul de postmodernism, cât și prin migăloasele și incitantele analize de text. O asemenea activitate prolifică a făcut ca, din 2011, exegeta să fie cooptată în redacția revistei „Nord Literar” din Baia Mare, mai întâi ca redactor, apoi ca secretar general de redacție.

După cum o sugerează și titlul, recenta lucrare a Deliei Muntean este rodul lecturilor unui cititor pasionat, care resimte din plin bucuria textului. Era firesc ca, la un moment dat, în forul lăuntric al lectorului de profesie să se trezească și exegetul, criticul literar care emite judecăți de valoare asupra cărților devorate cu entuziasm, dar și cu un ochi ager,

ce reușește să vadă în profunzimile textului. Drept consecință, nu este deloc întâmplător faptul că, de-a lungul anilor, Delia Muntean a colaborat cu eseuri, cronici, studii de critică literară, traduceri în/din limba franceză și articole despre educație la o serie de publicații, precum: „Nord literar”, „Tribuna”, „Vatra”, „Vatra veche”, „Idei în dialog”, „Poesis”, „Argeș”, „Feed-Back”, „Boema”, „Licentia Docendi”, „ArtPanorama”, „Pro Unione”, „Archeus”, „Archeus-Limes”, „Școala maramureșeană”, „Viața studențească”, „Amfiteatru”, „Graiul Maramureșului”. Cititoarea împătimită vorbește despre oameni și cărți, selecția fiind motivată întotdeauna de valoarea operelor supuse investigațiilor. După cum se precizează în *Nota asupra ediției*, materialele au fost așezate în ordine cronologică, reflectând astfel în mod fidel lecturile criticului literar. Drept consecință, recentul volum se transformă într-o fascinantă „carte de citire”, în care actorii principali sunt autorii și cărțile. Primul material este datat 2005, în timp ce ultimul a apărut în decembrie 2017. Interesul cititorului pasionat este atras atât de scriitorii consacrați, cât și de debutanți sau de autorii care, fiind la început de drum, au publicat un număr mai mic de volume. Cronica literară presupune implicarea în prezent, în actualitatea literară imediată, de unde atenția acordată autorilor contemporani. O curiozitate a volumului se referă la faptul că exegeta reunește între coperte scriitori aparținând unor teritorii diferite: România, Franța, Polonia, Israel, Rusia, Italia. O simplă parcurgere a cuprinsului este în măsură să reflecte calitatea și marea diversitate a preocupărilor Deliei Muntean. Este vorba de un număr de 65 de texte, eseuri dedicate atât poeților, prozatorilor, cât și criticilor literari. Cum numeroase cronici au fost redactate în perioada în care exegeta își pregătea teza de doctorat, este firesc ca numele ce revine cel mai frecvent să fie cel al lui Mircea Cărtărescu, căruia îi sunt dedicate nu mai puțin de patru ample studii incitante.

Printre poeți, regăsim nume mai mult sau mai puțin cunoscute, precum: Nora Iuga, Ștefan Augustin Doinaș, Nicolae Scheianu, Gheorghe Pop, George Achim, Vasile Morar, Echim Vancea. Dintre prozatori, atenția exegetei se oprește la Mircea Cărtărescu, Matei Vișniec, Ioana Nicolae, Tatiana Dragomir, Sergiu Radu Ruba, Radu Paraschivescu, Diana Adamek, Nicolae Goja. Cele mai multe articole sunt dedicate

criticilor literari: Răzvan Voncu, Ioan Derșidan, Anastasia Dumitru, Gheorghe Glodeanu, Alexandru Ruja, Corin Braga, Mircea Popa, Mircea Mihăieș, Mircea Braga, Corina Ciocârlie, Daniel Corbu, Carmen Dărăbuș, Nadia Roman, Dan Grădinaru, Adriana Babeți, Terezia Filip, Săluc Horvat, Mircea Muthu, Cornel Ungureanu, Horia-Roman Patapievici, Izabella Bejan-Krizsanovski. Există și unele articole care sunt mai greu de încadrat deoarece nu vizează în mod strict sfera literaturii. Trăim, însă, din plin fenomenul intertextualității și al interdisciplinarității, drept consecință prezența lor se justifică din plin în paginile cărții. Este vorba de studii consacrate unor autori, precum: Michel Maffesoli, Jean Améry, Horia-Roman Patapievici, Teodora Fîntînaru, Ioan-Gheorghe Rotaru, Ioan Botiș, Ioan Marchiș, Constanța Vintilă-Ghițulescu. Cele 65 de texte reușesc să îi ofere cititorului o panoramă veridică asupra complexității literaturii române de azi. În ceea ce privește proiecțiile în universal, opțiunile cronicarului literar se îndreaptă spre Amos Oz, Andrei Makine, Umberto Eco, Olga Tokarczuk, Evgheni Vodolazkin, Meir Shalev.

Intitulat *Provocări postmoderne*, eseu care deschide volumul vorbește despre condiția omului contemporan, care, în ciuda numeroaselor restricții, redescoperă bucuria de a trăi și își duce existența sub semnul lui Dionysos. Și mai incitant se dovedește textul următor, care are un titlu simbolic și care dobândește valoare programatică. Este vorba de studiul intitulat *De la creativitate la creație – o abordare psihanalitică a travaliului creator*. Exegeta analizează capacitatea de creație a individului și face distincție între doi termeni care, pentru multă lume, se suprapun: *creativitate* și *creație*. În esență, Delia Muntean prezintă condiția culturii în epoca postmodernă. Rigoarea, documentarea migăloasă, claritatea în emiterea judecăților de valoare, eleganța exprimării constituie doar câteva din calitățile discursului criticului literar. În deplin acord cu Gheorghe Crăciun, autoarea afirmă că, inclusiv în zilele noastre, creația presupune o teribilă înfruntare cu materia, cu sine și cu timpul, cu alte cuvinte, *comunicare* și *cuminecare*. A rămas efortul pe care îl presupune elaborarea operei, chiar dacă autorul (post)modern se vede obligat să își adapteze uneltele la nevoile societății în care trăiește. Sensibilă, dar și cerebrală, puternic introvertită, Delia Muntean

subscrie în totalitate la profesiunea de credință a teoreticianului literar: „Pentru mine, scrisul implică o responsabilitate pe viață și pe moarte. Prețuiesc și respect enorm actul de a scrie. E ca și cum ai construi o casă, un templu. Fiecare propoziție e sacră, n-o poți așterne pe hârtie de azi pe mâine”. Arta este văzută ca o luptă teribilă cu propriile limite, artistul repetând mitul Meșterului Manole, care sacrifică în operă tot ce are mai bun și mai valoros. O operă care, prin perenitatea ei, reușește să supraviețuiască fragilității condiției umane. După o serie de incursiuni incitante în psihanaliză, demonstrația se reîntoarce la mitologie: „Asemenea lui Hercule cel născut întru slava Herei și pedepsit pentru vina de a-și fi adulat Tatăl, *creatorul* își învinge slăbiciunile, cucerindu-și – prin înfruntare – identitatea personală. La rândul ei, opera, expulzată definitiv din corpul ce putea să o sufoce, va trăi de-acum independentă. O vor boteza ursitoarele, hărăzindu-i cât să viețuiască și pe cine să mântuie”. Opinii incitante abordează problema raportului dintre elementul *patern-masculin* și cel *matern-feminin*, actul creator alcătuind o îmbinare a acestor dimensiuni. Este interesantă maniera în care se schimbă raportul dintre cele două componente de la o epocă la alta. Pentru a-și susține opiniile, autoarea citează din cărțile unor renumiți oameni de cultură, precum Claude Karnoouh, Gheorghe Crăciun și Didier Anzieu.

Trimiterile la lucrările teoretice alcătuiesc o constantă a investigațiilor realizate de către Delia Muntean. Apărute înainte de teza de doctorat, studiile consacrate lui Mircea Cărtărescu reprezintă niște fragmente ce pregătesc proiectul major. O atenție deosebită se acordă romanului *Orbitor*, capodopera scriitorului. Lectura merge în profunzime, decodificând pădurea de simboluri a textului. În esență, considerațiile cititorului avizat se transformă într-o nouă meditație asupra actului creației și a scriiturii. De multe ori, în fruntea textului se găsește un citat elocvent, în măsură să anticipeze problematica analizei. În cazul romanului *Orbitor*, se pornește de la *mottoul* așezat de însuși Mircea Cărtărescu în debutul narațiunii. De aici comentariul Deliei Muntean: „Spune Pavel: «Căci cunoaștem în parte și prorocim în parte; dar când va veni ce este desăvârșit, acest în parte se va sfârși». Întâia sa *Epistolă către corinteni* reprezintă – pentru demersul scriitoricesc al lui

Mircea Cărtărescu – unul din reperatele privilegiate. Așezarea ei (de astă dată) în fruntea fiecărui volum al trilogiei intitulate *Orbitor* trădează nu numai semnul sub care evoluează întreaga carte, ci și influența încă vie a scrierilor sacre, împreună cu uimitoarea rezonanță în timp a unor elemente de filozofie incipientă”.

Altă dată, abordând problema vindecării de timp în opera autorului *Nostalgiei*, Delia Muntean relevă aspirația de a învinge condiția de muritor prin intermediul cuvântului. Atenția cronicarului literar se extinde și asupra poetului Mircea Cărtărescu. Împlinirea unui sfert de veac de la apariția volumului *Poeme de amor* devine un bun pretext pentru a vorbi despre *ipostaza feminină* și o dimensiune aparte a relației amoroase. Este vorba de femeia *cool*, simbioză între *spectacol* și *superficialitate*, care își duce existența sub zodia postmodernismului și care nu mai are nimic din aura idealului romantic de odinioară. Nu întâmplător, unul din eseurile consacrate autorului *Levantului* se intitulează *Amor în scenografie postmodernă*. În mod indiscutabil, eseurile consacrate lui Mircea Cărtărescu alcătuiesc piesele de rezistență ale cărții, dezvăluind disponibilitățile certe ale exegetei.

Există reviste care permit publicarea unor materiale mai ample, ce depășesc tiparele înguste și uneori rigide ale unei cronici literare, aspirând să devină adevărate capitole de carte. Este vorba de publicații precum „Idei în dialog”, „Poesis”, „Feed Back”, „Licentia Docendi”. Acestea sunt materialele care îi permit exegetei să se desfășoare mai amplu, relevând profunzimea textelor analizate. Pe lângă studiile incitante dedicate lui Mircea Cărtărescu, aici intră, fără îndoială, și meditațiile consacrate filozofului, romancierului și jurnalistului austriac Jean Améry, autorul lucrării *Despre îmbătrânire. Revoltă și resemnare*. Metoda de lucru este cea cunoscută: se alege drept *motto* al studiului un citat elocvent (de data aceasta un fragment dintr-o rugăciune finlandeză de seară), se continuă cu câteva meditații despre moarte purtând semnătura unor autori de referință precum Augustin Buzura și Andrei Pleșu, după care se intră în problematica lucrării.

Studiile mai ample sunt urmate de cronicile literare propriu-zise, consecință a prezenței constante a Deliei Muntean în paginile revistei „Nord Literar”. Cu timpul, autoarea și-a elaborat o manieră de lucru

proprie. Comentariul pornește fie de la un citat elocvent, fie de la succinte informații despre autor și opera acestuia. Partea introductivă este urmată de o profundă analiză de text, după care se trag concluziile de rigoare. Investigația este presărată de numeroase referințe culturale, lectura deschizând calea unui lung șir de trimiteri livrești. Sub acest aspect, merită a fi relevate notele autoarei, care reflectă lecturile sale vaste, un orizont cultural de excepție. Curiozitatea Deliei Muntean nu cunoaște limite, atenția ei fiind atrasă, în mod firesc, de cărțile majore care apar pe rafturile librăriilor. Din plăcerea lecturii și a comentariului este ușor de dedus faptul că este vorba de o autoare care trăiește din plin seducția cărții. „Discursul îndrăgostit” este pe măsură, își pune amprenta asupra stilului, în sensul că din cronicile semnate de către Delia Muntean se desprinde o mare pasiune pentru literatură, pentru actul artistic în general. Comentariile sunt sobre, afirmațiile sunt bine argumentate, totul fiind exprimat într-un limbaj critic elegant, lipsit de violențe.

În mod direct sau indirect, o carte poate fi considerată un autoportret al autorului ei. Textele reunite în volumul *Incursiuni în lumea cărților* reușesc să schițeze profilul spiritual complex al unei autoare care trăiește din plin magia cărților. Ele reflectă bogata activitate a unui cronicar literar autentic, stăpân pe mijloacele sale de expresie, a unui critic literar aflat în plin proces de afirmare. Adunate într-o carte, cronicile literare de odinioară se trezesc la viață, revin în actualitate. Mai mult, textele încep să comunice între ele, dobândind semnificații pe care fragmentele publicate inițial nu le aveau.

Gheorghe Glodeanu

Notă asupra ediției

Paginile ce urmează cuprind o selecție din articolele publicate între anii 2005–2017 în revistele: „Argeș”, „Feed Back”, „Idei în dialog”, „Licentia Docendi”, „Nord Literar”, „Poesis”, „Tribuna”, „Vatra veche”. Ele mărturisesc, majoritatea, despre întâlnirile mele cu autori și cărți care mi-au oferit experiențe estetice relevante.

Am optat pentru așezarea lor cronologică în economia volumului, păstrând succesiunea aparițiilor în presă. Am avut în vedere atât scriitori consacrați (de astă dată, doar contemporani), cât și debutanți sau cu un număr mai restrâns de cărți publicate. Am adus împreună creatori din spații diferite: din țara noastră (implicit nordicii), din diaspora românească, precum și din Franța, Polonia, Israel, Rusia, Italia.

Delia Muntean